

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני חננוכה א'

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

[לתרומות](#)

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

ותלמודם
"החוקי חיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

159

פרשת וישב תשפ"ג

דיני חנוכה

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

לימוד הלכות חנוכה

- א. הלכות חג בחג. מתקנת משה רבינו שצריך לדרוש הלכות חג בחג (גמ' מגילה דף ד' ע"א) וה"ה לפני חנוכה צריך לדרוש לפני חנוכה ובימי חנוכה מעניינא דיומא (פניי שם ד"ה בפרש"י). בפרט לדרוש בהלכותיו וכן ללמוד הלכות כל אחד ואחד שיש הרבה הלכות הנוגעים למעשה (ש"ת שלמת חיים סי' שפ"ז).
- ב. הרגיל בנר וכו' בניס ת"ח. בגמ' שבת (דף כ"ג ע"ב) מבואר 'הרגיל בנר הויין לו בניס תלמידי חכמים' ופירושו המפרשים שקאי על נרות חנוכה, אלא יש שתמו הלוא כל אחד מדליק ולא מצינו שלכל אחד יש בניס ת"ח, אלא אמת שכל העולם מדליקים ויוצאים ידי חובתן במצוה, אבל מיעוטא דמיעוטא זהירים להדליק בכל פרטי המצוה ודקדוקים, והזהיר בכל פרטים ודקדוקים הוא שישגי בכח המצוה וסגולתה בניס ת"ח (רבי יצחק סגי נהור בן הראב"י, נדפס בס' הזכרון לר"י הוטנר זצ"ל), וקיום דקדוק הלכותיה שייך רק ע"י לימוד ועיין בהלכותיה.

זמן הדלקה

תחילת זמן הדלקה

- ג. נחלקו הפוסקים מתי הוא תחילת זמן הדלקה לכתחילה, ויש בזה כמה שיטות, ועל כל אחד לנהוג כפי מנהג אבותיו ורבותיו, ובעיקר שלש שיטות שנאמרו לגבי חנוכה וכיבואר.
- ד. בשקיעת החמה. י"א שתחילת זמן הדלקה הוא בשקיעת החמה, ולכן תלמידי הגר"א נוהגים להדליק מיד בזמן השקיעה כדי לא להפסיד שום זמן מחלקי המצוה (יש מפרשים בדעת רמב"ם פ"ד ה"ה, ביאור הגר"א סי' תרע"ב סק"ב) וכך נהג הגר"ז הלוי.
- ה. צאת הכוכבים. י"א שזמן הדלקה הינו בסוף השקיעה דהיינו בצאת הכוכבים (רא"ש, טור), אלא שידוע שנחלקו הפוסקים מתי הוא זמן צאת הכוכבים, לדעת הגאונים השיעור הוא מהלך שלשת רבעי מיל אחר שקיעת החמה (מ"ב סי' רס"א סק"ג), ולפי אופק א"י הוא בערך 18 דקות אחרי השקיעה, ובשאר מקומות בעולם הכל לפי זמן יציאת שלשה כוכבים בינונים (מ"ב שם) שזמנו הוקבע ע"פ הזמן שמופיע בלוח זמנים של קהילות הקודש בכל אתר ואתר.
- ו. ולדעת ר"ת, זמן צאת הכוכבים הוא שיעור מהלך ד' מילין שהוא 72 דקות אחר שקיעת החמה, והמחבר סתם שזמן הדלקת נרות חנוכה הוא עם סוף שקיעתה דהיינו בזמן צאת הכוכבים (סי' תרע"ב ס"א), ולפי מה שסתם בה"ל שבת, זמן צאת הכוכבים הוא כדעת ר"ת (סי' רס"א ס"ב).
- ז. הנוהגים כשי"ר ר"ת לגבי שבת מצד חומרא אבל לא מעיקר הדין, אינם צריכים להדליק בלילות של חנוכה בצאת הכוכבים של ר"ת אלא מוקדם יותר, מ"מ במוצאי שבת ישבתו כרגיל ולא יקדימו להדליק יותר מוקדם ממה שרגילים להוציא את השבת (ש"ת אג"מ ח"ד סי' ס"ב), שהרי כפשוטו, במוצאי שבת לא נאמר השיעורים של עד שתכלה וכו' (גליון ח"ח 70 אות י"ד, חת"ס שבת, הגר"ז הלוי), ואין סיבה להקל בשבת החמורה כדי להדר בחנוכה שהוא מדרבנן.
- ח. שקיעה של ר"ת. וי"א שזמן הדלקת נרות חנוכה הוא בשקיעה השנייה שהוא השקיעה של ר"ת שהוא בערך 13 דקות לפני זמן צאת הכוכבים של ר"ת (ר"ן, רשב"א, מאירי, הזכר במ"ב סי' תרע"ב סק"א).

סוף זמן הדלקה

- ט. הדלקה בחוץ. י"א שזמן קיום מצות הדלקת נרות חנוכה הוא רק עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כחצי שעה או יותר אחר זמן התחלת זמן הדלקה, אבל אחר זמן הזה אין להדליק כלל (רמב"ם פ"ד ה"ה).
- י. אמנם רוב הפוסקים ס"ל ששיעור עד שתכלה הוא דין לכתחילה לקיים כל השיטות וראוי להקפיד על זה, אבל בדיעבד אם לא הספיק להדליק בתוך הזמן, אפשר להדליק כל הלילה, וכך נפסק בשו"ע (שם ס"ב) דהיינו עד עמוד השחר (מ"ב סק"א).
- יא. ולגבי הברכה, אם יש עדיין עוברים ושבים ברה"ר יכול לברך על הדלקה שמדליק בחוץ, אבל אם כבר אין בני אדם עוברים ושבים ברה"ר, אין לברך על הדלקתו בחוץ (ע"פ מ"ב שם, הגר"ש"א, שבות יצחק חנוכה פ"ד עמ' פ"ג).
- יב. הדלקה בפנים. בזמן הזה שמדליקים בפנים ועיקר פרסומי ניסא הוא לבני הבית, אינו צריך ליהדר להדליק קודם שתכלה רגל מן השוק ויכול להדליק עד עלות השחר, ומ"מ טוב ליהדר גם בזמן הזה להדליק תוך שיעור שתכלה רגל מן השוק (רמ"א שם).
- יג. ולגבי הברכה, כשמדליק לאחר זמן שכלה רגל מן השוק, אם בני הבית נעורים יכול להדליק עם ברכה, אבל אם הם ישינים, או שנמצא בביתו לבד, אין לברך אלא ידליק בלא ברכה, ומ"מ מן הנכון שיקצם ב' או ג' מהם (שער הציון סק"ז) או עכ"פ ב' (כף החיים סק"ו בשם הבן איש חי) או לכל הפחות א' ואפילו קטן או קטנה (ערוך השלחן ס"ז) כדי שיוכל להדליק בברכה (מ"ב סק"א).
- יד. ומ"מ מי שרוצה לברך במצב שאין אחרים נוכחים בשעת הדלקתו כשהוא לאחר זמן של תכלה רגל מן השוק, יש לו על מי לסמוך (שער ציון שם), וכן הוא מנהג העולם (הגר"ש וואזנר, קובץ מבית לוי ח"י עמ' ב' אות 1).

להקדים תפילת ערבית או הדלקת חנוכה

- טו. דנו הפוסקים לפי אלו שנוהגים להדליק נר חנוכה לאחר צאת הכוכבים, אם עדיף להתפלל ערבית לפני הדלקה או להדליק נר חנוכה קודם.
- טז. הדלקה בפנים. כשמדליקים בפנים שהפרסומי ניסא הוא לבני הבית, אזי כשאדם נמצא בבית הכנסת בזמן צאת הכוכבים או סמוך אליו, עדיף להתפלל קודם ואח"כ להדליק, כדי לקיים מצות קריאת שמע דאורייתא (שערי תשובה) ומשום 'תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם' (מ"ב סק"א), אמנם אם נמצא בבית בזמן צאת הכוכבים, עדיף להדליק קודם משום שהמצוה לפניו ואין מעבירין על המצוות.
- יז. הדלקה בחוץ. ואם מדליקים בחוץ שהפרסומי ניסא הוא לבני רה"ר, יש יותר צדדים להקדים ההדלקה שיהיה בתוך הזמן של תכלה רגל מן השוק, שלדעת הרמב"ם אחר זמן זה לא יוצאים ידי חובתו (כ"ל אות ט), ומ"מ אם מתפלל ערבית קודם, יקפיד שיכין השמן בתוך הנרות קודם תפילת ערבית כדי שיהיה מוכן תיכף אחר תפילת ערבית להדליק, שאם יעשה הכל אחר התפילה, בודאי יש לחוש שיעבור עיקר זמן הדלקה שהוא חצי שעה מדינא דגמרא (מ"ב סוף סק"א).
- יח. מנין קבוע של מעריב. מי שיש לו מנין קבוע לערבית בשעה מאוחרת, מותר לו להדליק נרות חנוכה בצאת הכוכבים ולהתפלל ערבית לאחר מכן, שאין דין 'תדיר ושאינו תדיר' תדיר קודם' אלא במי שרוצה לקיים את שניהם בזמן אחד (הגר"ש"א, שלמי מועד פמ"ז עמ' ר"ט, הגר"ש וואזנר, קובץ מבית לוי ח"י עמ' א').

הצעת זמן הדלקה בא"י

ט. בארץ ישראל, משך בין השמשות דהיינו הזמן בין תחילת שקיעה עד צאת הכוכבים קצר מאוד והוא בערך 18 דקות, ולכן הרבה נוהגים להדליק בדיוק עשרים דקות אחר שקיעה החמה אמנם לפני תפילת ערבית, שכן יוצאים בזה רוב השיטות, שהרי הוא תוך חצי שעה מהשקיעה ומקיים בו שי' הרמב"ם והגר"א (לעיל אות ד', וט'), וגם כבר אחר זמן צאת הכוכבים לדעת הגאונים (לעיל אות ה'), וכך נהג החזו"א (חוט שני חנוכה עמ' שי"ח) ואדמור"ם לבית גור (ש"ת תשובות והנהגות ח"ב סי' של"ד).

הדלקה מפלג המנחה

כ. מי שהוא טרוד ואינו יכול להדליק המנורה לאחר השקיעה ואילך, בשעת הדחק יכול להקדים ולהדליק מפלג המנחה ואילך (ש"ע סי' תרע"ב ס"א) שהוא שעה ורבע של שעות זמניות קודם צאת הכוכבים (מ"ב סק"ג), ויכול גם לברך על הדלקתו (מ"ב שם).

כא. יוצא מביטו. וכן מי שעוזב ביתו למקום אחר ולא יגיע למקומו בשעה שמוחר או ששייך להדליק, יכול להדליק בביתו מפלג המנחה ואילך לפני עזיבתו, ואע"פ שאינו ישן בביתו באותו לילה, מ"מ כיון שעד אז היה ביתו מקום קביעתו, אפשר להדליק שם (הגר"נ קרליץ, נר חנוכה פ"ב ס"א).

כב. מפלג או מאוחר בלילה. אם יש לו אפשרויות להדליק אחר הפלג או רק מאוחר בלילה, אם הוא מדליק בחוץ, עדיף להדליק מפלג ואילך, אבל אם הוא מדליק בבית, ולא יהיה משהו בביתו בזמן הרגיל של הדלקה, בשקיעה או בצאת הכוכבים, אז עדיף להדליק בביתו מאוחר בלילה (הגר"ש"א, פניני חנוכה עמ' ק"ע).

שיעור משך זמן הדלקה

כג. מפלג המנחה. כשמדליק מפלג המנחה, צריך לשים מספיק שמן שידליקו עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים (ש"ע שם) וכן כשמדליק בערב ש"ק (מ"ב סי' תרע"ט סק"ב).

כד. משקיעה. אלו שמדליקים עם השקיעה, צריכים לשים שמן מספיק שידלקו הנרות עד חצי שעה מההדלקה, ואם מדליקים כגון עשר דקות אחרי השקיעה בחוץ, מעיקר הדין מספיק שיהיה שמן שידלקו למשך עשרים דקות דהיינו עד שיעור שתכלה רגל מן השוק מדינא דגמ' (מ"ב סי' תרע"ב סק"ה), אמנם טוב לחוש לחומרא שידלקו יותר מזה שהוא עד שתכלה עיקר רגל מן השוק במציאות, אבל כשמדליקים בפנים בבית, בכל אופן צריכים שיעור שיידלק חצי שעה לכל הפחות (מ"ב שם).

הדלקה מפני החשד

בימים ההם

כה. שני פתחים בשני צדדי הבית. חצר או בית שיש לו שני פתחים משני צדדי הבית, כגון אחת בצפון ואחת במזרח (ביאה"ל ד"ה שיש) ואין שניהם נראים בבת אחת, ושניהם משרתים הבית ככניסות עיקריות של הבית (הג' חכמת שלמה), צריך להדליק בשניהם מפני החשד (ש"ע סי' תרע"א ס"ח), דהיינו שיש חשש שבני עירו יראו רק פתחו מצד אחד של הבית אותו צד שלא הדליק בו, ויאמרו, כשם שלא הדליק בפתח זה כך לא הדליק בפתח שבצד השני, אבל אם יש שני פתחים מצד אחד של בית אחד, אין צריך להדליק בשני הפתחים משום שידועים ששני הפתחים נכנסים לבית אחד.

כו. בלי ברכה. כשמדליק מפני החשד, אינו מברך על ההדלקה השניה מאחר שאינו אלא מפני מראית העין (רמ"א שם).

כז. חלונות בשני צדדי הבית. כשיש חלונות בשני צדדי הבית, ולא רואים כל החלונות בבת אחת, אינו צריך להדליק בחלונות משני הצדדים משום שכולם יודעים שיש הרבה חלונות בבית, וכן כשיש פתח בצד אחד וחלונות מצד שני אינו צריך להדליק גם בפתח וגם בחלונות (הגר"נ קרליץ, חוט שני חנוכה עמ' שי"ד).

כח. פתח עיקרי ופתח צדדי. כשיש בבית פתח עיקרי ופתח מן הצד או פתח שאינו משרת כפתח עיקרי כגון שפתח אחד הוא פונה לרשות הרבים ופתח אחד פונה לסמטה, אז אינו צריך להדליק בפתח הצדדי מפני החשד, שפשוט הוא לכולם שהוא הדליק בפתח העיקרי (הג' חכמת שלמה).

בזמן הזה

כט. בחו"ל. בזמן הזה שכולם מדליקים בפנים ממש ואין היכר לבני רשות הרבים כלל, אפילו יש לחצר או לבית הרבה פתחים להרבה רוחות, אין מדליקים אלא פעם אחת בפנים, וכן המנהג פשוט (רמ"א שם).

ל. בארץ ישראל. בזמנינו בא"י הרבה נוהגים להדליק בחוץ, ונחלקו הפוסקים אם שוב יש חיוב להדליק מפני החשד, י"א שיש חיוב להדליק בשני פתחים משני צדדים מפני החשד (הגר"ש"א, אשרי האישי ח"ג פל"ה אות ו').

לא. אבל רוב הפוסקים נוקטים שגם כהיום אין חיוב להדליק משני הצדדים משום חשד, והטעם משום שכיון שיש אלו שמדליקים בפנים, א"כ לא יחשדו אותו שלא הדליק כלל (הגר"ש"א, הליכות שלמה חנוכה פ"ג דבה"ל אות י"א), וכן משום שאין מקום הדלקה בחוץ שווה לכולם, וכן אין זמן הדלקה שווה לכולם, וממילא אין בזמנינו חיוב הדלקה מפני החשד (הגר"ש"א, וואנר, קובץ מבית לוי ח"י עמ' ה', הגר"נ קרליץ, חוט שני חנוכה עמ' שט"ו).

נסע מביתו לכמה לילות

לב. אדם שנסע מביתו לכמה לילות, כגון שנסע להוריו לשבת חנוכה וכדומה, יש הס"ל שצריך הוא לבקש משכן שידליק עבורו מחוץ לביתו, מפני החשד (בשם החזו"א).

לג. אבל רוב הפוסקים ס"ל שאין שום חיוב להדליק חוץ לביתו כשאנו נמצא בביתו (ש"ת אג"מ יו"ד ח"ג סי' י"ד אות ה'), שהרי מפני החשד שייך רק כשרואים שהוא נמצא בחצר ביתו ואינו מדליק, וכמו בשני פתחים, אבל כשאנו נמצא בביתו, אף בימים ההם לא מצינו שיהיה צריך להדליק מפני החשד, ופשוט משום שיאמרו שלא נמצא בביתו והלך למקום אחר (פר"ח סי' תרע"ז, הובא בביאה"ל שם ד"ה במקום), כ"ש בזמנינו שכל אחד מדליק במקומות ובזמנים שונים כנ"ל (אות י"א), וכן הרבה נוסעים להוריהם וכדומה, שאין בו חשש מפני החשד כשנסע מביתו.

כבתה אין זקוק לה

לד. אם כתבה קודם שעבר זמנה באופן שהיה יכול להידלק לזמן שיעור הדלקה, אינו זקוק לה משום שהדלקה עושה מצוה וכבר קיים המצוה ואינו צריך שוב להדליקה (ש"ע תרע"ג ס"ב), ומ"מ ראוי להחמיר לחזור ולהדליקה (מ"ב סק"ז).

לה. רואה מנורה כבויה. אמנם נחלקו הפוסקים אם בכל זאת צריך להדליק שוב מפני החשד, י"א שאינו צריך לחזור ולהדליק מפני החשד שהרואה מנורה כבויה יחשוב שעדיין לא הדליקם (ש"ת שואל ומשיב מהדו"ת כ"ב סי' ע"א ד"ה ומה שהקשה), ולפי טעם זה יוצא דעכ"פ צריך להשאיר המנורה כבויה שם כדי שיראו אנשים עכ"פ מנורה כבויה, אבל זה מחודש ולא שמענו דבר כזה (כ"ק מרן גב"ד ירושלים שליט"א).

לו. רק בזמן הדלקה. ועוד טעם נאמר, שלא תיקנו משום חשד אלא בזמן שבא לקיים את מעשה הדלקה, אבל אם בשעה שקיים המצוה לא היה חשש חשוד, ואח"כ נתחדש בו חשד, לא חייבוהו חז"ל להדליק מפני החשד (הגר"ש"א, הליכות שלמה חנוכה פ"ג דבר הלכה י"ח).

לז. וי"א שאכן צריך לחזור ולהדליק עכ"פ משום חשד (בית הלוי פ' מקץ חנוכה ד"ה שם כבתה זקוק לה).

נושאים של חנוכה מגליונות קודמים

ישנם כמה נושאים שכבר כתבנו עליהם בעניני חנוכה בשנים שעברו, והגליונות עד מספר 200 כבר מודפסים בקובץ חוקי חיים' חלק א' וב' ואפשר להשיגם ב'חדר הוראה' ובחנויות הספרים המובחרים:

דיני נר איש וביתו, מקום הדלקה, העוזב ביתו בימי חנוכה - גליון 69. שמן זית ופתילות, הדלקה במוצש"ק, אלא לראותם בלבד, מי

שנוסע בדרך - גליון 70. הדלקת מנורה במלון - גליון 20. דיני סופגניות, הדלקה עושה מצוה - גליון 21. המנורה, איסור אכילה לפני הדלקה, מנהג

איסור מלאכה לנשים, מנהגים לאחר הדלקה - גליון 112. טעה במנין הימים, הדלקת נרות חנוכה בערש"ק, קריאת התורה - שבת ר"ח חנוכה - גליון 113. המנורה, זכויות המנורה - גליון 248. קריאת הלל, טעיות בקריאת הלל, מנותר קנקנים.

לע"נ האשה החשובה
מרת רבקה ב"ר נפתלי צבי ווינבלום ז"ל
אשת ר' מרדכי יהודה בלייזער ז"ל
מנו"כ בעיר זענטא
נפטרה י"ז כסלו תרפ"ט

לע"נ מוה"ר חיים אהרן
בן מוה"ר מנחם צבי
ראזענבורג ז"ל
נפטר י"ב כסלו תע"ר
יארמוט